

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки
Бібліотека

Серія "Дослідники Волині. Дати і долі"

Вип. 5.

ОРЕСТ ФОТИНСЬКИЙ

(1862–1931)

Біобібліографічний нарис до 150-річчя від дня народження

ЛУЦЬК – 2012

Помітною рисою розвитку української історичної науки на сучасному етапі є інтерес до історико-краєзнавчих досліджень. Традиції регіональних досліджень в Україні сягають XIX ст., коли поруч із становленням наукових засад історичної науки йшов бурхливий процес зародження і розвитку конкретних регіональних досліджень. Цей процес помітний в усіх історичних регіонах України, в тому числі і на Волині.

Волинь, з її багатим історичним минулим, завжди привертала до себе увагу істориків різних спрямувань, завжди була одним із центрів краєзнавчого руху. У другій половині XIX століття у Волинській губернії сформувався досить численний загін істориків-краєзнавців, які приділяли увагу вивченню проблем минулого свого краю: А. Хойнацький, М. Теодорович, П. Абрамович та інші.

Серед волинських краєзнавців кінця XIX – початку XX століття помітне місце займає Орест Фотинський, історик церкви, краєзнавець, архівіст, археограф, педагог, подвижник науки. Йому належить значна заслуга в розвитку історико-краєзнавчих досліджень Волинської губернії.

Народився він в сім'ї священника села Батькове Кременецького повіту Волинської губернії. Початкову освіту здобув в Кременецькому духовному училищі. Протягом 1877–1883 років навчався у Волинській духовній семінарії, опісля закінчив Київську Духовну Академію. Працював у чоловічих школах та гімназіях (1905–1908), викладачем Волинського жіночого духовного училища та в духовній семінарії (1916–1918). У 1917–1918 рр. викладав історію України у Волинському народному університеті, з жовтня 1919 р. – у Волинському Інституті народної освіти. Завідував архівною секцією Губернського комітету охорони пам'яток мистецтва (1919–1922), Губернським архівним управлінням (1922–1923) та був заступником завідувача цього управління (1924–1925). Брав участь у створенні та діяльності Товариства дослідників Волині, яке діяло у Житомирі в 1900–1920 рр; у 20-х роках організував Історичний архів при Волинському губернському архівному управлінні, завідував історичним відділом Волинського науково-дослідного музею.

Саме він у 1892 році подав на ім'я волинського архієпископа Модеста записку про необхідність заснування товариства, яке б займалося дослідженням давньої історії Волині. Товариство дослідників Волині розпочало свою діяльність від 1896 р. Одним із найвідоміших його членів був Орест Фотинський, який відіграв важливу роль у збиранні, зберіганні та дослідженні книжкової спадщини регіону. Він описував старожитності Волинського єпархіального давньосховища. Помітне місце серед історико-краєзнавчих видань кінця XIX – початку XX століть у Волинській губернії займає “Волынский историко-археологический сборник”, який видавався Волинським церковно-археологічним товариством з ініціативи О. Фотинського. На його сторінках краєзнавець опублікував ряд ґрунтовних історичних розвідок.

У 1899 році О. Фотинський був делегатом XI Археологічного з'їзду від Волинського церковно-археологічного товариства. Він не лише організував виставку волинських старожитностей, але й виступив з науковим повідомленням, був секретарем відділення історико-географічних і етнографічних старожитностей. XI археологічний з'їзд розглянув досить широкий спектр проблем давньої історії України і Волині зокрема, підвів своєрідний підсумок наукового вивчення стародавньої історії Волині на кінець XIX століття. В рефератах, виголошених на з'їзді, відображено широке коло питань волинської минувшини і в цьому є певна заслуга Ореста Фотинського.

В радянські часи О. Фотинський продовжував досліджувати історію України.

Науковий доробок Ореста Фотинського

1884

1. Воłyнь на XI Археологическом съезде // Волын. епархиальные ведомости. – 1884. – № 1/2. – С. 1–26 ; № 3. – С. 49–116.

1890

2. Экскурсия по Волынской губернии для описания памятников старины // Киевская старина. – 1890. – № 12. – С. 196–206.

1893

3. Краткое описание предметов древности, пожертвованных в Волынское епархиальное древлехранилище по июль 1893 г. // Волын. епархиальные ведомости. – 1893. – № 29/30. – С. 24–29.

1894

4. Краткое описание предметов древности, пожертвованных в Волынское епархиальное древлехранилище по июль 1894 г. // Волын. епархиальные ведомости. – 1894. – Вып. 2. – С. 17–26.

5. Социнианское движение на Волыни в 16–17 вв. // Волын. епархиальные ведомости. – 1894. – № 25. – С. 709–717.

1896

6. Из архива Жидичинского монастыря // Волын. ист.-археолог. сб. – Почаев ; Житомир, 1896. – Вып. 1. – С. 4–18.

7. Юрий Немирич. Эпизод из истории Волыни XVII века // Волын. ист.-археолог. сб. – Почаев ; Житомир, 1896. – Вып. 1. – С. 3–29.

8. Послание М. Никифора к волынскому князю Ярославу Святополковичу // Волын. ист.-археолог. сб. – Почаев ; Житомир, 1896. – Вып. 1. – С. 1–14.

1899

9. Воłyнь на XI Археологическом съезде в Киеве // Волын. епархиальные ведомости. – 1899. – № 35. – С. 919.

10. Краткое описание предметов древности, пожертвованных в Волынское епархиальное древлехранилище от 1 августа 1894 по 1 ноября 1898 года / О.

Фотинский, Н. М. Бурчак-Абрамович. – Почаев, 1899. – Вып. 3. – 138 с.

1900

11. Обыкновенные люди старой Волыни: из семейной хроники двух поколений дворян Загоровских во 2 половине 16 в. // Волын. ист.-археолог. сб. – Почаев ; Житомир, 1900. – Вып. 2. – С. 117–195.

12. Опис пам'яток старовини Волинської губернії // Киевская старина. – 1900. – № 71. – 198 с

13. Побратимство и чин братотворения // Волын. ист.-археолог. сб. – Почаев ; Житомир, 1900. – Вып. 2. – С. 19–48.

1902

14. Дорогобуж Волынский: историко-археологический очерк // Труды Об-ва исследователей Волыни. – Житомир, 1902. – Т. 1. – С. 33–91.

15. Очерк истории учреждения Общества исследователей Волыни // ТОИВ. – Житомир, 1902. – Т. 1. – С. 1–18.

1903

16. О происхождении южно-русского казачества // Памятная книжка Волынской губернии на 1904 год. – Житомир, 1903. – С.4.

1910

17. Очерки из истории быта монастырских крестьян на Волыни в 17–18 вв. // Труды Об-ва исследователей Волыни. – Житомир, 1910. – Т. 3. – С. 1–46.

Джерельна база

1. Заєць Л. О. Публікації О. Фотинського про Волинь на сторінках періодичних видань громадських товариств Правобережної України останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. / Л. О. Заєць // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; редкол.: С. В. Гаврилюк [та ін.]. – Луцьк, 2011. – № 10 : Історичні науки. – С. 121–126. - Бібліогр.: с. 125–126.
2. Казмірчук О. А. Організаційні основи церковно-історичного краєзнавства на Волині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. : [з ініціативи О. Фотинського у 1894 р. було засноване Волин. церковно-археолог. т-во] [Електронний ресурс] / О. А. Казмірчук. – Режим доступу : <http://intkonf.org/category/arhiv/1-aktualni-problemi-suchasnoyi-nauki-24-26102011r/istoriya/> – 19.11.12. – Назва з екрану.
3. Костриця М. Ю. Священники – краєзнавці і дослідники Волині [Електронний ресурс] / М. Ю. Костриця // Українська біографістика : зб. наук. пр. / Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського ; голов. ред. Т. І. Ківшар. – К., 2005. – Вип. 3. – С. 124–136. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ub/2005_3/zmist.htm. – 17.11.12. – Назва з екрану.
4. Костриця М. Ю. Волинське церковно-археологічне товариство та його роль у розвитку краєзнавства [Електронний ресурс] / М. Ю. Костриця // Краєзнавство. – 2005. – № 1/4. – С. 43–50. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/kraeznavstvo/2005.pdf. – 19.11.12. – Назва з екрану.
5. Костриця М. Ю. Товариство дослідників Волині: Історія, діяльність, постаті : монографія / М. Ю. Костриця ; Укр. геогр. т-во, Всеукр. спілка краєзнавців, Житомир. наук.-краєзн. т-во дослідників Волині ; наук. ред. І. П. Ковальчук, М. І. Лавринович. – Житомир : М.А.К., 2001. – 360 с.

63я54

В 67

6. Міщук С. М. Наукове описування рукописних книг та стародруків в Україні (друга половина XIX – 30-ті роки XX ст.). Історіографія. Бібліографія / С. М. Міщук. – Житомир : Полісся, 2011. – 182 с. – Інф. про О. Фотинського на с. 30, 62, 65, 68, 117, 136, 151.

76.11

М 71

7. Міщук С. М. Описування рукописів та стародруків Волинського єпархіального давньосховища та наукова спадщина О. О. Фотинського // Збирання та наукове описування рукописно-книжкової спадщини України (друга половина XIX – 30-ті роки XX ст.) : [монографія] / С. М. Міщук ; Нац. акад. наук України [та ін.]. – К., 2009. – С. 280–289.

76.(4УКР)

М 71

8. Міщук С. Орест Оксентійович Фотинський (1862–1931) та його внесок у збирання, охорону та дослідження волинських книжкових старожитностей [Електронний ресурс] / С. Міщук // Наукові записки. Історичні науки / Нац. ун-т “Острозька академія” ; голов. ред. Л. Р. Винар. – Острог, 2008. – Вип. 10. – С. 95–105. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nznuoa/ist/2008_10.pdf. – 19.11.12. – Назва з екрану.

9. Фотинський Орест // Енциклопедія українознавства / голов. ред. В. Кубійович. – Т. 9. – Л., 2000. – С. 3523.

92.0:63.3(4УКР)

Е 64

10. Ярмошик І. Історія українського козацтва в дослідженнях Ореста Фотинського (1861–1931) [Електронний ресурс] / І. Ярмошик // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – 2004. – С. 171–175. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/6019>. – 4.07.12. – Назва з екрану.

Орест Фотинський (1862–1931) [Електронний ресурс] : біобібліогр. нарис до 150-річчя від дня народж. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. – Луцьк, 2012. – (Дослідники Волині. Дати і долі ; вип. 5). – Бібліогр. 10 назв.

Подано відомості про життєвий і творчий шлях волинського краєзнавця, історика церкви, архівіста, археографа, педагога, подвижника науки О. Фотинського. Хронологічно відслідковано науковий доробок краєзнавця.

Рекомендовано всім, хто цікавиться історичними дослідженнями Волинського краю.

ББК 63.3(4УКР-4ВОЛ)я1